

**MISSIONERLIK TARG'IBOTIDA USLUB VA VOSITALARNING
ZAMONAVIYLASHUVI: KIBER MAKONDA MAFKURAVIY
TAHDIDLAR.**

Azamova Sitora Ayonovna

SHDPI Ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi

Murodullayeva Marjona

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Missionerlik asosan, xristianlikka xos bo'lib, bu harakat xristianlik Vizantiya imperasida davlat dini sifatida e'lon qiliganidan e'tiboran olib boriladi. Mazkur harakatning ilk davrida xristian missionerlari o'zlarining missionerlik harakatlarini Yevropa va Yaqin Sharqdagi ko'p xudolikka sig'inib kelgan aholini yakka xudolikka tarqib qilish haqida fikr-mulohaza yuritilgan. Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasida vijdon erkinligi to'liq ta'minlangan. Vijdon erkinligi fuqarorlarning u yoki bu dinga e'tiqod qilish yoki hech qanday dinga e'tiqod qilmaslik huquqi haqida yoritiladi. Ijtimoiy nuqtai-nazardan kibermakon deganda kompyuter tarmog'i orqali bir-biri bilan bog'langan va bir vaqtning o'zida turli geografik nuqtada kesishuvchi har qanday mavjud kompyuterning grafik sifatidagi ma'lumotlariga o'ralashib qolgan kishilar jamoasi tushuniladi. Shu kabi ma'lumotlar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Missionerlik, prozelitizm, vijdon erkinligi, evangelitazitsiya, kibermakon, din, ijtimoiy tarmoqlar tahdidlari.*

Missionerlik (missiya-lotincha yuborish, topshiriq)-biror dinga e'tiqod qiluvchi xalqlar orasida boshqa bir dini targ'ib qilish demakdir. Missionerlik asosan, xristianlikka xos bo'lib, bu harakat xristianlik Vizantiya imperasida davlat dini sifatida e'lon qiliganidan e'tiboran olib boriladi. Mazkur harakatning ilk davrida xristian missionerlari o'zlarining missionerlik harakatlarini Yevropa va

Yaqin Sharqdagi ko‘p xudolikka sig‘inib kelgan aholini yakka xudolikka tarqib qilishdan iborat deb ko‘rsatganlar. Keyinchalik bunday qarashlari eskirdi, xususan hozirgi vaqtda kelib, jahon aholisining deyarlik 80-90 foizi o‘z diniga, aksariyat hollarda yakka xudolikka ega bo‘lgan davrda «missionerlik» va ayniqsa, «prozelitizm» salbiy bir holatga aylanib qoldi. Bugunki kunda mahalliy xristian diniy tashkilotlarining «misionerlik» harakatlari to‘g‘ridan-to‘g‘ri mahalliy-tub aholini «evangelitazitsiya» qilishga, ya’ni o‘z diniga og‘dirishga qaratilgani namoyon bo‘ladi. Hozirgi kunda O‘zbekiston Respublikasida 2025 ta masjid, 197 ta noislomiy diniy tashkilotlar faoliyat olib boryapti. O‘zbekiston musulmonlari idorasi tasavvufida 3 ta oliy va 10 ta o‘rta maxsus islom ta’lim muassasi mavjud. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘grisida”gi (1998-yil yangi tahriri) qonunning 5-moddasiga ko‘ra: «Davlat diniy konfessiyalar o‘rtasidagi tinchlik va totuvlikni qo‘llab quvatlaydi. Bir diniy konfessiyadagi dindorlarni boshqasiga kiritishga qaratilgan hatti-harakatlar (prozelitizm), shuningdek boshqa har qanday missionerlik faoliyati man etiladi» deb belgilab qo‘yilgan. 2021-yil iyun oyida qabul qilingan “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi” qonunning 7-moddasida “Davlat konfetsiyasilarining tinch-totuv yashashiga kafil bo‘ladi. Missionerlik va prozeletizmni amalga oshirishga yo‘l qo‘ymaydi”deb ta’kidlanadi. Xristian missonerlik tashkilotlarning maqsadlari asosan uch nuqtaga qaratilgan:

1. Xalqlarni xristianlashtirish. Shu orqali ularni iqtisodiy, siyosiy va ma’naviy jihatdan g‘arb davlatlari ta’sir doirasiga tushurish.

2. Xalqlar o‘rtasida o‘z e’tiqodiga shubha uyg‘otish ishonch va e’tiqoddan yuz o‘g‘irish va undan chiqqishiga olib kelish.

3. Xristianlikni qabul qilganlarni o‘z e’tiqodida qattiq turishini ta’minlash va shu orqali ularning safini «Yangi xristianlar» bilan to‘ldirish. Missonerlik harakatida yana bir holatini alohida ajratish lozim. Bu ma’lum bir ijtimoiy qatlamni ajratib olish va bilan maqsadli ish olib borish. Jumladan, yoshlar bilan ishlashning turli missiyalari mavjud bo‘lib, ulardan biri bolalar uchun xristian lagerlarini tashkil qilish. «Xalqaro xristian lagerlari» assotsiatsiyasining bugungi

kunda 200 ga yaqin lagerlari mavjud. O‘zbekistonda ham ularning borligi 90-yillarda kuzatilgan. Nukusda «Emanuel» tashkiloti lager tashkil qilgan uchun yopilgan. Missionerlikni bizning Respublikaga xos bo‘lgan xususiyatlardan biri-bu xristian diniy tashkilotlarida o‘zbek va boshqa mahalliy tillarda diniy ibodatlar olib 161 borishga harakat qilishdir. Ikkinchisi-bu mahalliy millat vakillari orasida o‘zbek va boshqa mahalliy tillardagi diniy adabiyotlarni tarqatish va ulardan foydalanish: «U murabbiydir», «Xudo tayin qilgan qurbonlik», «Iso Masihning shogirdlari «Xudo» so‘zi o‘rnida «Alloh» so‘zini ishlatilari mumkinmi?», «Xudo muqaddas uchlikda birlashgan», «Shaxsan menga Xudo murojaat qilyapti», «U sizni sevadi» va h.z. Missionerlik faoliyatining eng cho‘qqisi bu prozelitizm. Prozelitizmi-bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri biron bir dinga ishongan fuqaroni majburan o‘z dinidan voz kechishi va o‘zga dinni qabul qilishga majbur qilishdan iborat. Prozelitizm illatining ba’zi bir noxush natijalarini keltirish mumkin: bir qancha vaqt islom dinida yurib, keyin xristian dinini qabul qilgan kishilar vafot etganda, jasadlarini musulmon qarlariga qo‘yish muammo tug‘dirmoqda. Sababi, mayitning musulmon ota-onalari o‘z farzandlarini xristian mozoriga dafn etishni xohlamaydilar. Musulmonlar esa, xristian dini vakili jasadini o‘z musulmon birodarlari yotgan joyga ular uchun haqorat deb biladilar. Natijada kelishmovchiliklar kelib chiqadi. 2017-yil 19-sentabr BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ishtirok etib nutq so‘zladi. Shavkat Mirziyoyev sessiya ishtirikchilariga BMT Bosh Assambleyasining “Ma’rifat va diniy bag’rikenglik” deb nomlangan maxsus rezolyutsiyasini qabul qilish taklifini berdi. Ushbu rezolyutsiyaga ko‘zlangan maqsadlardan biri bag’rikenglik va o‘zaro totuvlikni qaror toptirish, e’tiqod qiluvchilarning huquqini himoya qilish ularning kamsitilishiga yo‘l qoymaslikka ko‘maklashishga qaratilgan. Mustaqil Respublikamizdagi ayrim oilalarning, xususan, yoshlarning ota-bobalarimizning muqaddas islom dinidan voz kechib, xristian missionerlari domiga ilinayotganini inobatga olsak, bu faoliyat tinch-totuv yashayotgan xalqimiz o‘rtasiga solinayotgan rahna-adovat ekani kunday ravshan bo‘lib qoladi. Missionerlik

ta'siriga tushib qolmaslik uchun ham uni bilishimiz, u haqida ma'lumotga ega bo'lishimiz lozim ekan. Birinchidan, xushyor bo'lishimiz, loqaydlikka berilmasligimiz kerak bo'ladi, chunki "Vatan", "millat", "imon-e'tiqod" bu muqaddas tushunchalardir. Uni hech narsaga almashtirib bo'lmaydi. Ikkinchidan, har bir inson biror narsa haqida to'g'ri tushunchaga ega bo'lishi darkor. Hech kimning biror narsani, hatto dinni ham noto'g'ri, yanglish va bo'yab talqin qilishga xaqqi yo'q va bo'lmasligi kerak. Uchinchidan va eng muhimi musulmonlar uchun nima kerak va muhim va nojoiz va kerak emasligini yana bir eslatib qo'yish lozim bo'ladi. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasidagi ustuvor vazifalarning beshinchisida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlab o'tganidek, "Sizlarga ma'lumki O'zbekiston ulkan imkoniyat va boyliklarga ega mamlakat, lekin bizning eng katta boyligimiz turli millat va elatlar, diniy konfessiyalar vakillari o'rtasidagi tinchlik va barqarorlik, o'zaro hurmat va hamjihatlikdir, desam o'ylaymanki barchangiz bu fikrga qo'shilasiz". Kibermakon kompyuter tarmoqlari orqali amalga oshiriladigan muloqot maydonini ifodalovchi voqelik sifatida 1990 yildan boshlab keng miqyosida rivojlanib, takomillashib kelmoqda. Kibermakon tushunchasini dastlab kanadalik yozuvchi Uilyam Gibson 1982 yil «Sojjenie Xrom» («Burning Chrome»)35 nomli hikoyasida yozadi. «Kibermakon»da din niqobidagi «kiberhujum»lar tahdidi: din niqobi ostidagi ekstremistik saytlarda asosan davlat to'ntarilishi va xunrezlik urushlari haqida gap boradi. Jumladan, bugungi kunda dunyoda eng katta xavf solib turgan IShID guruhining internet kibermakonidagi axborot hujumi va tahdidini keltirib o'tish mumkin. Ularda IShID go'yo Islom yo'lida «qurbon» bo'layotgani aks etgan videolavhalar va fotosuratlar joylashtirilgan. Terrorchilarning targ'ibot-tashviqotlari kun sayin avj olib bormoqda. «Odnoklassniki», «Facebook», «Instagram», «Twittyer», «VKontakte» ijtimoiy tarmoqlarida buzg'unchilik va yot g'oyalarni targ'ib qiluvchi yuzlab guruhlar mavjudligi fikrimizning yaqqol dalilidir. Shuningdek, Islom dinini noto'g'ri, qabih maqsadlarda talqin etish, dinga siyosiy tus berib, hokimiyatni qo'lga kiritish hisoblanadi. Insonlararo o'zaro munosabatlardagi har qanday ziddiyat - bu,

axborotlar ziddiyatidir. Axborot har qanday qaror qabul qilish uchun eng muhim unsur bo‘lib, u nafaqat, to‘qnashuv paytida optimal xatti-harakatlarni amalga oshirish, balki, maqsadga yo‘nalgan faoliyatni boshqarish imkonini beradi. Tizim mavjudligi va barbod bo‘lishini belgilovchi omillaridan biri hisoblanadi. Hozirgi davrda fan, texnika va asosan kompyuter taraqqiyoti mahsuli bo‘lgan kibermakon va uning boshqaruvchi qiyofasi «superkorporatsiya» texnologiyalarning insoniylikdan begonalashuvi natijasida din niqobidagi ijtimoiy va madaniy buzg‘unchilikni sodir etishga bo‘lgan urinishlar tobora kuchayib bormoqda. Jumladan, bugungi kunda kiberterrorchilik tuzilmalari o‘z g‘arazli maqsadlari yo‘lida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanishga urinmoqda. Qadim davrlardan buyon axborotni o‘zaro urush va nizolar jarayonida hujum uyushtirish yoki himoyalash resursi sifatida talqin etishga urinishlar bo‘lib keladi. Biroq hozirga kelib ilmiy doirada «axborot urushi» kategoriya sifatida rasmiylashdi. Bunday urushlarning mohiyatini anglashga doir metodologik yo‘nalishlar, nazariyalar shakllandi. Mutaxassislarning ta’kidlashlaricha axborot urushi milliy harbiy strategiyani ta’minlashda axborot borasida ustunlikka erishish maqsadida amalga oshiriladigan xatti-harakatlarni ifoda etadi. Bunda raqib tomon axborot tizimlariga ta’sir o‘tkazish bilan bir vaqtda o‘z axborot infratuzilmasi mustahkamlab boriladi. Axborot sohasidagi ustunlik muayyan holat haqida axborotni uzluksiz to‘plash, qayta ishlash va tarqatish qobiliyatini anglatadi. Bunday qobiliyat, o‘ziga xoslik esa, raqib tomonga xuddi shunday xatti-harakatlarni amalga oshirishda to‘sqinliklar qilish, qarshiliklar ko‘rsatishda namoyon bo‘ladi. Shuningdek, axborot sohasidagi ustunlik harbiy holat haqida real tasavvurga, raqib xatti-harakatlarining aniq va interfaol manzarasiga ega bo‘lish imkonini beradi. Hozirda mazkur yo‘nalishdagi konunchilik amaliyoti boshqa davlatlar siyosatida ham keng o‘rin egallagan. Zero, axborot xurujlari avj olib, O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov ta’biri bilan aytganda, «mafkura poligonlari yadro poligonlaridan ham ko‘proq kuchga ega» bo‘lgan bugungi kunda axborot sohasi bilan bog‘liq jarayonlarga alohida e’tiborni qaratish -ins-on, jamiyat va davlat ma’naviy-

madaniy xavfsizligi va barqarorligining muhim shartidir. Bugungi kunda diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash nafaqat bir davlat yoki mintaqa, balki jahon hamjamiyati uchun eng dolzarb masalaga aylandi. Shu jumladan, bizning yurtimizda ham begunoh kishilarning qoni to'kilishi, obod joylar vayron bo'lishi, aholi o'rtasida vahima, parokandalik kelib chiqishining oldini olish maqsadida bu kabi ishlarni amalga oshirmoqchi bo'lganlarga qarshi qat'iy kurash olib borilmoqda. Hozirgi kunga kelib mintaqada, xususan, O'zbekistonda diniy-ma'rifiy sohaning rivojlanishi diniy mutaassiblik xavfining oldini olishda muhim omil bo'lib qolmoqda. Ammo g'arazli kuchlar ham o'z maqsadlariga erishish yo'lida yangi-yangi uslublarni, hiyla-nayranglarni o'ylab topishlari ham tabiiy. Bu kabi salbiy holatlarning paydo bo'lishi va rivoj topishiga yo'l qo'yimaslik esa doimiy xushyorlikni talab etadi. Internet fan-texnika taraqqiyoti natijasi, madaniyat evolyusiyasining hosilasi hisoblanadi. Hozirgi kunda hayotimizni internetsiz tasavvur qilish juda mushkul. Ayniqsa, yoshlar hayotida global tarmoqning o'rni tobora oshib bormoqda. Internet dunyoning turli nuqtalarida yashovchi odamlarning o'zaro muloqotini hamda axborot almashinuvini mukammal darajada osonlashtirdi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha internetdan eng ko'p foydalanuvchilar aynan 21 dan 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar hisoblanar ekan. Darhaqiqat, islom dini ko'rsatmalarida ham naql qilingan biror xabarga ishonishdan avval uni tekshirib, aniqlab olish talab etiladi. Jumladan, Qur'oni karimda shunday deyiladi: Ey, mo'minlar! Agar sizlarga biror fosiq kimsa xabar keltirsa, sizlar (haqiqiy ahvolni) bilmagan holingizda biror qavmga 155 aziyat etkazib qo'yib, (keyin) qilgan ishlaringizga pushaymon bo'lmasligingiz uchun (u xabarni) aniqlab (tekshirib) ko'ringiz! (Hujurot, 6). Shuni alohida ta'kidlash lozimki, BMT Bosh Assambleyasining 72- sessiyasida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev "Globallashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan bugungi sharoitda 156 yoshlarga oid siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qaratilgan umumlashtirilgan xalqaro huquqiy hujjat- BMTning Yoshlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyasini" ishlab chiqishni taklif etdi. Bu taklif yoshlarni ta'lim olish

huquqini ta'minlashda savodsizlik va jaholatga barham berishga ko'maklashishdan iboratdir. Demak, har bir olingan ma'lumotni tekshirib, asosli yoki asossiz ekanini aniqlamay turib, o'sha ma'lumotga qarab ish tutish islom mohiyatiga ko'ra, shayton yo'liga kirish hamda yolg'onchi bo'lib qolish bilan barobar bo'ladi. Chunki bunda xabar tarqatayotgan kishining g'arazli maqsadini amalga oshirishiga zamin yaratib qo'yiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Diniy mutaassiblik: mohiyat, maqsadlar va oldini olish yo'llari / A.Hasanov, O.Yusupov, K.Shermuhamedov, U.G'afurov, J.Karimov. - Toshkent: Movarounnahr, 2013. -y.
2. Qo'shaev U. Axborot iste'moli madaniyati. - Toshkent: «Extremum Press» nashriyoti, 2013. -y
3. Missionerlik: kecha va bugun. - Toshkent: «Toshkent islom universiteti» nashriyot-matbaa birlashmasi, 2008. -y.
4. Shermuhamedov K., Karimov J., Najmiddinov J. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashning ma'naviy-ma'rifiy asoslari. - Toshkent: «Movarounnahr» nashriyoti, 2016.-y.
5. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T.
6. – №. 1. – C. 20-24. 13. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
7. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
8. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST

JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – С. 743-749.

9. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.

10. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1